

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

7 Quid sit affabilitas, & quæ vitia illi aduersa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Officiosum. nae dicitur. *Officiosum*, quod causâ utilitatis: vtrumque autem tale esse debet vt nemini noceat. *Perniciosum* est, quod alicui iniuste nocet, siue alteri proficit, siue non: seu quod est contra honorem Dei, vel bonum proximi. tale est omne mendacium in religione, in Sacramento Confessionis, in iuramentis, in detractioe, in falso testimonio, in contractibus iniquis, &c. est autem hoc mendacium peccatum mortale, quia est contra charitatem Dei, vel proximi: ratione tamen materiæ, vt si nocuum sit paruum, potest esse veniale; vt in parua detractioe vel deceptione proximi. reliqua duo genera solum sunt peccata venialia; nam culpa mendacij minuitur ex eo quod ad aliquod bonum siue delectabile, siue vile, siue ad alicuius mali auersionem absque vilius iniuria ordinetur.

45 Tertiò, Diuidi potest ratione signi, quo quis *3. Diuisio.* vitur, hoc modo aliud consistit in verbis, aliud in factis. illud propriè vocatur *mendacium*, de quo iam satis dictum est: hoc *simulatio*, quæ nihil est aliud quam mendacium in actionibus vitæ; nimirum cum quis per has intendit aliud significare, quam interius in animo sentit. hoc modo mentuntur, qui externis gestibus & actionibus præ se ferunt gaudium, dolorem, compassionem, amorem, amicitiam, & similia, cum nihil tale sublit. *Hypocrisis.* Huius species est *hypocrisis*, quod nomen etiam propriè significet simulationem seu fictionem alienæ personæ, vt solet fieri in theatro & scena, vt docet D. Augustinus lib. 2. cap. 3. de serm. Domini in monte, tamen in sacra Scriptura & apud Auctores Ecclesiasticos accipitur pro ea, qua quis se simulat esse iustum, cum non sit.

Quale peccatum. Est autem *hypocrisis* per se peccatum veniale, sicut mendacium & iactantia: potest tamen esse peccatum mortale. Primò, Ratione finis; vt si quis simulat se iustum, sanctum, Prophetam doctorem veritatis, vt falsam doctrinam seminet; sicut faciunt heretici, præsertim ministri, hi sunt verissimi hypocritæ, interius lupi, exterius oves; quos in primis cauendos Dominus monuit, Matthæi 7. Item si talia simulat, vt ad Ecclesiasticam dignitatem indignus irrepât, aut alio modo noceat.

46 Secundò, Si hoc nomen simul inuoluat contemptum sanctitatis vel religionis internæ, qui sæpè cum hypocritis est coniunctus. Hoc modo multi politici huius ætatis sunt hypocritæ: solum enim curant vt exterius videantur iusti vel Catholici, cum internam religionem nihili faciant. talis hypocritis est peccatum mortale, ratione illius contemptus quem includit. hoc modo sæpè reprehenditur in Scripturis, vt notat D. Thomas q. 111. art. 4. vt Matth. 6. & 23. Lucæ 12. & 16. Isaia 63. Iob 8. & 20. &c.

Gradus mendacij. Gradus mendacij à D. August. lib. de mendacio cap. 14. ponuntur octo; quorum primus & infimus est, cum quis mentitur ad impediendum stuprum seu castitatis violationem sibi vel alteri inferendam. Secundò, Cum ad impediendum homicidium. Tertiò, Ad impediendam fortunarum direptionem. Quartò, Cum placendi cupiditate. Quintò, Cum sola mentiendi libidine. Sextò, Cum quis ita mentitur, vt vni proficit & alteri oblit. Septimò, Cum ita mentitur vt nulli proficit, & oblit alicui. Octauò, Quando mentitur in doctrina religionis. hi gradus ab infimo mendacio crescunt ad summum. Tres primi gradus pertinent ad mendacium officiosum; quia nemini nocent, &

præterea aliquam utilitatem adferunt, dum graue malum, vel stupri, vel mortis corporalis, vel amissionis pecuniarum vitatur.

Vbi aduerte, D. Augustinus in finare, maius malum esse pati stuprum quam mortem; quod facile admiserim; maximè propter periculum peccandi, quod illi voluptati coniunctum est. Vnde minus peccatum est mentiri ad vitandum stuprum, quam ad vitandam mortem: sicut minus est ad vitandam mortem; quam ad cauendum damnum pecuniarium. Quò enim maius est bonum propter quod mentiris, eò mendacium est minus peccatum; quia malitia & deformitas illius minus est voluntaria: qui enim nollet mentiri, nisi necessitas magni boni consequendi vel mali auertendi cogeret, satis offendit sibi non placere per se mendacium, & se inuitum & cum duplicentia illius per se considerati, ad illud descendere: idque eò magis, quò causa, qua impellitur, maior est, vel saltem iustior apparet. Hinc dici solet, bonitatem intentionis minuere malitiam operis.

Quartus & quintus gradus pertinent ad mendacium iocosum. minus tamen culpa est in quarto quam in quinto; quia minus turpe est mentiri vt alterum oblectes, quam vt libidini mentiendi satisfacias. Sextus, septimus & octauus pertinent ad mendacium perniciosum.

DVBITATIO VII.

Quid sit affabilitas, & quæ vitia illi aduersa

D. Thomas quaest. 114. 115. & 116.

Affabilitas est virtus, quæ procurat vt conuersatio nostra cum proximis in rebus seriis sit grata, & talis qualem esse decet, spectata conditione nostra, personarum quibuscum agimus, negotiorum, & reliquis circumstantiis; ita vt neque nimis blandè neque nimis asperè in congressibus nos geramus.

Dico, in rebus seriis: nam vt in iocis sit nostra conuersatio grata, præstat alia virtus, quam Aristoteles lib. 4. Ethic. c. 9. vocat *εὐγρηγορία*, quæ nos decorè facit vt iocis & ludicris, quæ animi causa assumuntur, ita vt nec in illis modum excedamus, tamquam securæ; nec ab illis abhorreamus tamquam agrestes quidam & rupicones.

Affabilitas apud Græcos proprio nomine caret, teste Aristotele cap. 6. non malè tamen quis *εὐπομπία* vocauerit, ex Isocrate ad Dæmonicum. apud Latinos vocatur *affabilitas* & *comitas*, vt ex Cicerone 2. Offic. constat. Etiam enim non in solo alioquo consistat, sed etiam in aliis actionibus & officiis, quibus nos accommodamus proximo, vt ipsi nostra consuetudo grata sit; tamen potissimum in sermone & affatu sese ostendit; sicut & *adulatio* & *litigium*. Addit Aristoteles, esse similem *amicitiæ*: nam exterius ita se ad omnes gerit tamquam ad amicos. Differt tamen ab *amicitia* propriè dicta; quia hæc nihil est aliud quam mutua beneuolentia in peculiari quadam communionione fundata; quæ communicio & consociatio causa est amandi alterum sicut seipsum, & comiter cum illo tractandi. Sic inter milites est *amicitia*, ratione societatis & communionis militiæ; inter eruditos, ratione

tione communionis in eruditione: inter confanguineos; ratione communionis sanguinis: inter Religiosos; ratione societatis vitæ religiosa: inter Deum & hominem; ratione communionis bonorum supernaturalium, & maximè ratione communionis gloriæ, quam præstolamur in cælo, qua Deo erimus simillimi. Interdum communio est causa inimicitiae, non per se, sed quia impedit bonum alterius. Sic figulus figulum odit, & faber fabrum, iuxta Hesiodum. Denique quando communico ad nimis multos se extendit, laxior fit amicitia, & facilè euanescit: sic communio religionis Christianæ, quæ olim, cum pauciores essent Christiani, erat vinculum arctissimæ amicitiae, postea cæpta est negligi, tamquam ad amicitiam, sine alio magis particulari nexu, insufficientis. Sed de his plura in tractatu de charitate, & apud Aristot. 8. Ethic.

At affabilitas non requirit talem communionem; neque idèò benignè cum alio tractat, quòd illi sit amicus, aut ei benè velit; sed quia ita congruit ad vitam socialem.

50
Obiectum materiale.

Obiectum igitur materiale affabilitatis est tota conuersatio hominis cum proximo, consistens in colloquio, conuictu, & actionibus, quibus cum illo tractamus. Hæc omnia nititur affabilitas ita moderari, vt proximo nostra consuetudo grata sit & delectabilis; (seruata tamen decori ratione) idque idèò quia hoc debitum est, non quidem ex parte proximi, quasi ipse aliquo beneficio id meruerit, vel ad hoc aliquod ius habeat, (quomodo aliquid est debitum parentibus, Principibus, Superioribus, benefactoribus;) sed ex parte nostra, quia naturæ socialis sumus, & sine hac moderatione non sumus benè idonei ad vitam socialem. sicut dicere *veritatem* extra tractatus & alia negotia, in quibus haud magni interest nosse sic an sic res habeat, debitum est non ex parte proximi, cui loquimur; sed ex parte nostra, vt dictum est supra dub. 6. Itaque hoc *debitum* solum est morale, seu ex honestate virtutis; & minus quàm debitum gratitudinis, vel obseruantiae.

Formale.

Vnde pater, *obiectum formale*, seu rationem obiectiuam huius virtutis esse attemperationem nostræ conuersationis cum proximo, quia ita fit ei accommodata secundum normam rationis, vt ei sit grata, idque quia hoc debitum vitæ socialis. hanc enim attemperationem hæc virtus in ipsa conuersatione tamquam in proxima materia intendit & procurat. Huic tamen virtuti non repugnat, si interdum seuerius cum illo agamus, quando res postulat; non enim omni tempore tenemur nos affabiles cuius offerenti præstare; sed quando culpa illius vel iusta ratio aliud non postulat.

Obiectum cui est proximus; huic debemus affabilitatem, quia nos & ipse ad vitam socialem & amicitiam apti sumus.

51
Vitia opposita.

Dupliciter in hanc virtutem peccatur, excessu delectandi, & defectu: id est, blanditia & morositate. quidam enim nimium student in conuictu esse blandi & placidi: vnde in omnibus se accommodant aliis, omnia probant, omnia laudant: qui si id faciunt vtilitatis causa, vocantur *adulatores*, Aristoteli *κολακτες*, quibus Principes sæpè oblecti, magnarum aularum magna pestis. Si solum vt placeant, vocantur *blandi*, Aristoteli *ἀπακοι*, à studio placendi. Alij nimis parum curant placere, sed vbique sunt difficiles, vbique contradictores, nusquam se accommodant: hi vocantur *morosi* & asperi, Ari-

Adulatores.

Blandi.

Morosi.

stoteli *δυσκολοι* & *δυσέπειδες*, genus hominum parum ad societatem & amicitiam idoneum, sunt tamen in hoc varij gradus; alij enim plus, alij minus hoc absynthio morum sunt imbuti. D. Thomas hoc vitium vocat *litigium*, ex antiqua versione; pròni enim sunt homines morosi ad contradicendum, & consequenter ad litigium: quam ob causam Aristoteles vocat eos *δυσέπειδες*, id est, *contentiosos*, vel *pugnaces in contentionibus*.

Adulatio per se est solum peccatum veniale, quia est tantum excessus in studio placendi & oblectandi in communi congressu. potest tamen esse peccatum mortale trifariam, vt docet diuis Thomas qu. 115. art. 2. Primò, Ratione materiæ; si laudes alicuius peccatum, præsertim mortiferum; iuxta illud, *Laudatur peccator in desideris anime sue, & iniquus benedicitur*. Et Isaia 5. *Va qui dicitis malum bonum, & bonum malum; vt cum quis laudatur à constantia in hæresi, à rebellionem, &c.* Sic plerumque adulatores vitia nominibus virtutum tamquam fucò honestant & laudant: de quo pulchre D. Basilius in illud Psal. 61. *Cucurri in siti*. Secundo, Ratione finis; si adulèris vt noceas; vt ad libidines pertrahas, &c. Tertio, Ratione effectus; vt cum per adulationem præbetur occasio alicuius grauis peccati, etiam præter intentionem: nihil enim est quod tam facilè mentem hominis corumpat, quàm adulatio; teste Hieronymo epist. ad Celantiam. vide plura de hoc vitio apud D. Antoninum par. 2. tit. 10. cap. 2. §. 2.

52
Quale peccatum adulatio.

Morositas etiam, seu litigium per se est solum peccatum veniale; quia tantum adfert proximo nonnullam molestiam & tedium in congressibus; quæ res non censetur grauis aut contra charitatem; nec euertit vitam socialem, etsi ei non nihil incommodet, eamque minus suauem reddat. est tamen deterior quàm adulatio, si vtrumque præcisè & per se spectetur; nam peius est esse molestum in congressibus, quàm non nihil excedere blanditiis: illud enim longius abest ab officio huius virtutis; cuius est delectabilem efficere nostram consuetudinem. ratione tamen finis, vel materiæ, vel effectus consequentis, adulatio ordinariè est multò deterior: vnde magis ab adulatoribus, quàm ab asperis ingeniis cauendum, vt etiam insinuat Propheta Psal. 140. *Corripit me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*.

53
Quale morositas & litigium.

DUBITATIO VIII.

Quid sit liberalitas, & quæ vitia ei opposita.

D. Thomas quaest. 117. 118. 119.

Liberalitas Aristoteli in *distributis*, est virtus, quæ moderatur amorem pecuniæ, & reddit nos faciles & promptos ad eas expendendas quando ratio dicat: vt rectè docet D. Thomas quaest. 117. ar. 1. 2. & 3. ex Aristotele lib. 4. Ethic. cap. 1. *Pecuniam* vocamus non solum nummos, sed omnia, quorum pretium pecunia metitur, vt Aristoteles ibidem ait: cum enim cupiditas pecuniæ & diuitiarum in hominibus admodum sit vehemens, & grauia inducat incommoda, (omnium enim malorum radix est cupiditas, teste Apostolo) oportuit esse aliquam virtutem, quæ hanc cupiditatem

54
Quid liberalitas.

Pecunia.